

Et varsko til sildfiskere i Nord-Norge.

I mai 1933 leverte jeg 520 mål sild til en nord-norsk sildolfabrik. Jeg hadde på forhånd konferert over telefonen fra Harstad med bestyreren om sildleveransen, idet disponenten var fraværende.

I tillit til telefonkonferansen gikk mitt fartøi fra Harstad til vedk. fabrikk, hvor silden blev leveret, idet lossingen blev avsluttet i 24-1-tiden om natten. Partiet blev således under leveringen besiktiget av fabrikkens vedkommende, likesom fabrikkens disponent kom hjem og var nede på kaien, før lossingen ennå var avsluttet. Også han var således fullt vitende om leveransen.

Da partiet var levert, fikk min skipper — som vanlig er — sildseddel på partiet, utstedt av arbeidsformannen på fabrikkens trykte slutt-seddelblankett. Noe forbehold blev det ikke tatt i slutteddelen, likesom min skipper heller ikke ellers, hverken av disponenten, bestyreren eller arbeidsformannen, hørte et eneste ord om at leveransen ikke var i orden. Skipperen gikk derfor fra stedet i den sikre tro at sildseddelen vilde bli honorert.

Senere, etterat fabrikkens hadde påbegynt produksjonen av silden og angivelig ikke hadde fått den til å gå gjennom fabrikkens maskineri, gjorde fabrikkens ophevelser og nektet å betale for partiet.

For mig var dette uhorst og heftig enestående, idet jeg, som sikkert alle andre sildfiskere her på Nord-Norge, har vært vant med at en sildolfabrikk selv pleier å bære risikoen med hvorvidt det råstoff som er innkjøpt, også lønnsomt lar sig produsere.

Jeg saksøkte derfor fabrikkens for mitt tilgodenhavende i henhold til fabrikkens sildseddel, men til min store forbauselse blev fabrikkens frifunnet såvel av Vesterålen herredsrett som av overretten.

I dommene fastslås bl. a. at en sildseddel som er gitt uten forbehold, bare tjener som bevis for størrelsen av det oplosede kvantum.

Jeg har funnet å burde gjøre offentlig bekjent med disse rettsavgjørelser. De bør nemlig tjene som et alvorlig varsko for oss sildfiskere, som hittil har drevet den praksis å levere sild på kreditt i tillit til at en sildseddel fra fabrikkens var like god som rede penger, og i den tro at fabrikkens kunde reise noen protest mot betaling, når seddelen blev presentert.

Vi sildfiskere bør derfor i fremtiden innrette oss i henhold til de fakte dommer slik at vi for fremtiden, overfor fabrikkens som kan befrykte vil betjene sig av den samme fremgangsmåte som den her nevnte brukte overfor mig, enten forlanger kontant oppgjør ved leveringen, eller også krever sildseddelen påført uttrykkelig erklæring om at silden er funnet i orden og at senere reklamasjon skal være avskåret. I siste tilfelle må man også påse at underskriften gis av den som er berettiget til å forplikte fabrikkens, og det er da å merke sig at en arbeidsformann eller kalformann ikke har noen slik rett til å forplikte fabrikkens, medmindre han foreviser uttrykkelig fullmakt hertil. Ellers er det bare disponenten som har denne rett, og hvis underskrift man må sørge for å få på sildseddelen.

Harstad, den 9. oktober 1936.
Karl Pedersen.

Paul Muni,

den amerikanske filmskuespiller av østerriksk herkomst, som frem-

Dårlig med boligforholdene i Finnmark.

Det synes å skorte på den nødvendige håndverkskunnskap.

Arkitekt H. Vreim forteller om en studiereise i Nord-Norge.

Arkitekt Halvor Vreim ved Norsk Folkemuseum er nettop kommet hjem etter vel en måneds tur i Troms og Finnmark hvor han med stipendium av Nansenfondet har studert gammel byggeskikk.

Nationen har bedt arkitekten fortelle litt om turen.

— Jeg reiste i begynnelsen av august til Finnmark — forteller hr. Vreim. Det som jeg i år hadde stipendium til var å undersøke gammel strandbebyggelse og bebyggelse på markedsplasser der nord. Jeg begynte i Alta, og her fant jeg rester av begge deler, i Bossekop f. eks. Bebyggelsen der er nokså ny, men jeg fikk et inntrykk av «reguleringen» og hvordan husene har vært. Det som jeg syntes var mest morsomt her var å komme til store Østlandgårder med moderne jordbruk. Det er bygget op under kolonisasjonen for ca. 100 år siden av gudbrandsdøler og østerdøler, store fine gårder som godt kan måle sig med mange østlandsbruk. Her var 15—20 fine kuer på fjøset. Det føltes rart for en her sørfra som kommer nordover med litt feilaktig opfatning av landsdelens betingelser for jordbruksdrift å se dette.

Fra Alta tok jeg med båt til Repparfjord og herfra med rutebil over til Kistrand. Her er bra vei og ganske stor trafikk. I Kistrand traff jeg for første gang på gammene som bygningshistorisk er den mest interessante form bygningshistorisk sett i Finnmark. — Det er lite igjen av gammene som er bygget på den tradisjonelle måte med konstruktivt skjelett av selvkroket bjerkestammer. For å få et beboelig hus av det legger man utenpå skjelettet et lag av nevir og et temmelig tykt lag med torv. Det er varme, gode hus — så lenge de er nye ialfall — og sikkert bedre enn de fleste av de nye hus som bygges der av tre nu. For de er i alle måter mangelfulle både teknisk og hygienisk. Folk her mangler i høy grad materialkunnskap og teknisk kunnskap når det gjelder tømmermannsfaget, så det er et stort spørsmål om ikke en godt bygget gamle — noe som de kan bygge her — egner sig bedre som bolig enn mange av de små trehusene uten grunnmur. Sjøsamene f. eks. kan til en viss grad vedlikeholde en gamle, men vedlikeholde et hus av tre kan de ikke. Beboelsesforholdene er ofte så slette at det er vondt å se. Det er trangt om plass og huse-ene er trekkfulle. — Jeg for min del vilde heller bo i en gamle om vinteren enn i et moderne hus slik som en ofte finner dem her. Hva som kan gjøres for å rette på boligforholdene her vet jeg ikke.

Fra Kistrand reiste jeg til Karasjok. Den vesentligste del av befolkningen her er samer og kvener, og Karasjok er preget av samebebyggelsen, men her er det ordentlige tømmerhus, for her har de skog, ganske bra tømmerhus og ingen gamle. Det morsomste var at her fant en den gamle norske formen for småhusbebyggelse som bl. a. kan gi sig utslag i at en mann har optil fire små stabbur til forskjellig bruk. Her i Karasjok var beboelsesforholdene bedre enn på de fleste andre steder i Finnmark slik som en ser den eldste bebyggelse.

Fra Karasjok reise jeg tilbake til Hammerfest og så rundt kysten til Vadsø. Her var jeg og så på bebyggelsen på den gamle markedsplassen Karlebotn i Nesseby, en markedsplasse som er nedlagt for ca. 30 år siden, men der står igjen noen gamle markedsbuer som gir et bilde av bebyggelsen.

Herfra gikk turen til Tana, og her traff en, kan jeg si, op-

ikke har brukt stein til husbygging i Finnmark, der ligger ferdig meget fin og velskikket stein i massevis, som med fordel måtte kunne anvendes både til våningshus og uthus. De nye husene som bygges gjøres praktisk talt aldri helt ferdige, det er som regel alltid en eller annen liten ting som mangler, lister omkring vinduene f. eks., et vindu er ikke satt inn osv. Det brukes papp på takene, og den er jo fortreffelig når tekningen utføres håndverksmessig. Det er svært almindelig å se at pappen er blåst av takene her nord. Hva selve befolkningen angår så er de hyggelige, gjestfrie og hjelpsomme mennesker som det er en glede å treffe. — Hva så De på i Nordland og Troms?

— I Nordland var det spesielt fiskeværene ute i Lofoten og Vesterålen, disse mektige gårds-klynger med rorbuer og naust nede ved sjøen utenfor den almindelige bebyggelse. Det er ikke så særlig gamle hus en treffer her, men miljøet virker så ekte og har en egen antikvert tone over sig. Det var meget morsomt å komme til Målselv og Bardu hvor folk fra Østlandet begynte å kolonisere for snart 150 år siden. Her treffer en gårder med trøndersk - østerdalsk - gudbrandsdalsk preg over sig, og her finner en også godt byggehåndverk for her er håndverkerne kommet sydfra. Her ser en bl. a. de gamle badstuer (korntørker) som er en arv sørfra, de finnes ellers ikke nord for Rana. Og alle de vakre buskaper jeg så!

Ved kolonisasjon ser en stadig eksempel på hvor stor betydning det har at der kommer folk som gjennom generasjoner har vært fortrolig med jordbruk og jordbruksforhold.

Gamme, opdelt med rum for mennesker, kuer og sauer. Nesseby. (Foto H. Vreim).

fremtidens Finnmark med moderne jordbruk og vakker og ganske god bebyggelse. Det samme kan forøvrig også sies om Sør-Varanger. Det viser sig her som ellers at jordbruket danner det beste grunnlag for tradisjon og kvalitetsfølelse. Det gir et meget sikrere materielt grunnlag enn andre næringsveier her nord, f. eks. fisket.

Fra Tana reiste jeg til Lebesby, og her traff jeg for første gang på gammene bygget på den gamle tradisjonelle måte. De nyere er og mer tilfeldig sammenrasket, men består stort sett av de samme elementer. — Grunnen til at det nu ikke kan bygges gammene etter den eldste konstruksjon skyldes at det ikke kan skaffes bjerk til skjelettet, bjerkeskogen er utthugget så det som vokser nu er for smått.

Noen fellesgamme, hvor mennesker og dyr bodde sammen, så jeg ikke, men noen av de fjøsgammene jeg traff på har antagelig i sin tid vært benyttet som fellesbolig for mennesker og husdyr.

Av uthus utenom fjøsgammen er det praktisk talt ingen hos disse sjøsamene, da høiet settes op på krakk og tas inn eftersom det føres. De har et lite stabbur til oppbevaring av mat, og det hender at en finner en og annen høisjå.

Som sagt, det står dårlig til med byggeteknikken på bygdene i Finnmark, men det gjør det i byene også. Det er vanskelig å forstå at bygningsloven blir fulgt. Jeg tror at den vesentligste årsak må ligge i mangelen på virkelig habile fagfolk til å håndheve loven, og på den annen side er kanskje de økonomiske forhold slike at det er vanskelig å holde en vel kvalifisert håndverkerstand.

Det har forbauset mig at de

Dale, Grytøy i Troms. (Foto H. Vreim).

Der lyses til ekteskap for:

Fisker Hans Lund Larsen, Båtsjø i Leirfjord og Lilly Marie Karstvik, Herøy, f. t. Båtsjø i Leirfjord.
Fisker Hilmar Johan Martin Nilssen og Olufine Marie Olsen, begge Vassdalsvik i Meløy.
Radiotelegrafist Jøns Emil Mauritz Nilsson, Stockholm og Olga Sofia Hansen, Narvik.
Montør Georg Norby og Margit Jakobsine Coldevin, begge Tromsø.

Johan Sverdrup Emil Nylund og Charlotte Emilie Nilsen, begge Dyrøy.
Skibstømmermann Albrigt Bernhard Olsen, Bakkeby, Nordreisa og Mary Elfrida Mathiasen, Arnsyhamn, Skjervøy.
Fisker Berggren Schønning Olsen, Straumsjøen og Astrid Pauline Jensen, Smålsen.
Snekker Olaf Ingemann Pedersen, Narvik og Sigrun Leonore Amundsen, Lødingen.

PINGVINENE PAA RØST.

Av Lofotpostens siste nummer sees at en av de rømte pingviner er innfanget ved Moskenes, men var i en sådan forfatning at man fant det mest humant å avlive den.

Det var meget trist at så skulde skje. Etter den erfaring vi nu har tilegnet oss herute er pingvinene, som andre fugler, i en sykkelig tilstand under fjærfellingen — som nu foregår — og det kan jo tenkes at dette ved siden av strabasene ellers har svekket den ytterligere.

Av de to pingviner som nu er kommet tilbake hertil, er den ene kommet helt i orden igjen etter fjærfellingen og presenterer sig i helt ny fjærdrakt, så den ser ganske krønsk ut der den spankulerer omkring i innhegningen hvor den midlertidig er anbragt. Den andre ser derimot nokså redusert og forpussket ut, har mistet omtrent halvdelen av fjærene og sitter i dagervis stille og sturer og vil ikke fa næring til sig uten at man putter det i nebbet på den. Den vil heller ikke på sjøen. Da den første også under fjærfellingen hadde det på samme måte går vi ut fra at også den sist ankomne om noen tid vil være i full vigør igjen.

Det kunde således tenkes at hvis den for Moskenes innfangede fugl var blitt tatt på land, stelt med, pleiet og matet med fersk småfisk, vilde også denne ha kommet over det.

Dette er ikke sagt for å bebreide de som fant den. Avlivningen er selvfølgelig gjort i den beste hensikt, men jeg vil gjerne henstille om noen skulde komme over den fjerde rømling, og den skulde vise sig å være i dårlig forfatning, da å forsøke om den ikke ved omhyggelig pleie skulde komme sig igjen.

Røst, den 8. oktober 1936.

Helge Helgesen.

Vadsø kirke 75 år.

Vadsø kirke blev innviet 3. oktober 1861 på biskopens vegne av prosten i Øst-Finnmark, sogneprest Bernhard Koth, Lebesby.

Vadsø er imidlertid meget eldre som kirkested. Den første kirke blev bygget i det 16. årh. og innviet antagelig ca. 1575. Den lå på Vadsøya hvor befolkningen dengang bodde.

Imidlertid flyttet folket over til fastlandet, og folketallet øket. — Av den grunn blev det nødvendig å bygge en ny og større kirke på fastlandet. Denne kirke blev ferdig antagelig 4. oktober 1710 og innviet av biskop Krogh den 23. mai 1711.

I 1850-årene begynte denne kirke å bli skrøpelig og trekkfull. Det blev derfor vedtatt å bygge ny kirke. Den nye kirke blev lagt på det høieste sted i byen. Dens tårn har i mange år vært sjømerke for fiskerne.

Kirken har sitteplasser for mellom 500 og 600. Prekestolen er fra den eldste kirke i Vadsø. Den er av eketræ, bærer 4 utskårne bilder (de 4 evangelister). Den er forært av lensherre Jørgen Friis til Lindholm, lensherre i Finnmark (1651—1661), hustru Helvig Marie.

En ornamentkiste fra den gamle kirke var kommet i privat eie. Den blev i 1924 skjenket Vadsø kirke av fru Caro Eckman. Den bærer årstallet 1681.

Altertavlen som forestiller Jesus dåp, er en kopi av Tidemans altertavle i Trefoldighetskirken i Oslo ved A. Ender. Den blev skjenket kirken av konsul Lauritz Brodtkorb 1882.

Av sogneprester i Vadsø kan nevnes: Peter Vogellus Deinboll, f. 1783, sogneprest i Vadsø 1816—24. Kjent skolemenn og botaniker.

Nils Joachim Christian Vibe Stockfleth, f. 1787, sogneprest i Vadsø 1825—28, kjent lappemissionær.

Av tidligere og nulevende sogneprester: Johan Max Georg Balke, f. 1854. Vadsø: 1895—1910, prest i Varanger fra 1901, sogneprest i Stokke 1910—24, bor nu på Lysaker. Fikk 1924 St. Olavsordenens ridderkors nr. 1 grad for fortjenstfull prestevirksomhet.
Christian Lockert Opdahl, f.

1866. — Vadsø 1910—20. Fra 1928 sogneprest i Grue.

Johan Arnt Beronka, f. i Vadsø 1885. Vadsø 1920—31. Ridder av Finnlands vita rös-orden og av den italienske kroneorden. 1931. Hurum.

Jubilæet feiredes søndag 5. oktober. — Prosten i Varanger, sogneprest Bernhard Skauge, Nesseby, preket. Sogneprest Aandstad, Sør-Varanger, Vardø, liturg. sogneprest Tveter, Vadsø, avsluttet. Om eftermiddagen var det kirkekonserter ved organist Godtfred Pedersen og historisk foredrag av sogneprest Tveter og om kvelden menighetsfest.

Norsk-Svensk vinterturisttrafikk hernord.

Turiststasjonene på Ofotbanens høifjell.

Fra Narvik skrives til Lofotposten:

Den nye norske turiststasjon som er under bygging på nye Bjørnefjell stasjon på Ofotbanen, er man nu kommet så langt med at man har fått taket på og vinduer innsett. Det er meningen at den skal være ferdig til vintersesongen begynner.

Denne ny turiststasjon ligger straks innenfor Riksgrensen på norsk side, vel et par kilometer fra den svenske turiststasjon. Stasjonen som blir moderne utstyrt vil avhjelpe et stort savn.

Riksgrensens Turiststasjon, som nu har vært under utvidelse så å si hvert eneste år, har stor utvidelse i høst. Man har bygget til en fløi som er kommet under tak og hvor vinduene også nu er kommet inn. Den nye fløi kommer til å inneholde 40 værelser med 100 senger, slik at stasjonen kommer til å kunne ta mot ca. 200 nattgjester og ca. 300 middagsgjester. Sanitæranlegg, elektrisk kjøkken, spise sal og selskapsal m. m. er utbygget for noe mer enn ovenanførte antall. Men tross disse svære utvidelser er stasjonen fulltegnet til åpningen sist i februar og det er all sannsynlighet for at man også i vinter må ty til jernbanevogner.

Fra svensk turisthold anføres det at var besøket til Riksgrensen stort siste vinter, så vil det ikke bli mindre i kommende vinter. Den særlige attraksjon som disse vinterturister her har i motsetning til de store turistcentra andre steder, er besøk i Lofoten og Svolver. Men de skib man hadde for disse turer siste vinter var en skuffelse, så nordmennene må i vinterturistruten Narvik — Svolver sette inn store og gode skib. Det er hevet over all tvil at det vil bli tusener som vil besøke Lofoten under vinterfiske. Det er nemlig, sier vår svenske turist-sakkyndige, et syn — fiskere på hav og i havn, som man ikke ser maken til andre steder.

Nu gir Svenske Statsbaner vinterturister 50 prosent billettmoderasjon. Norske hurtigruteskib burde overveie tanken om å gi samme reduksjon for de som vil ta rundturen nedover til Trondheim. Vinterturister fra Danmark til Norge med skib får jo dette nedslag i billettprisen.

Kardinal Pacelli,

Vatikanets utenriksminister, som i Amerika vil konferere med ledende politikere om den internasjonale situasjon og fredens organisasjon